

Lakivaliokunnan mietintö n:o 14 hallituksen esityksen johdosta laeiksi avioliittolain sekä siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Eduskunta on päätöspöytäkirjan ottein 27 päivältä toukokuuta 1986 lähettänyt lakivaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi otsikossa mainitun hallituksen esityksen n:o 62.

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina osastopäällikkö Leif Sevón, vt. lainsäädäntöjohtaja Matti Savolainen, lainsäädäntöneuvos Ritva Halme-Kauranen ja lainsäädäntöneuvos Pauliine Koskelo oikeusministeriöstä, pääjohtaja Vappu Taipale sosiaalihuoltolainvaliokunnasta, ylijohtaja Hannu Tulkki Västerekeskuksesta, oikeusneuvos, oikeustieteen tohtori Göran Portin lainsäädäntövaliokunnasta, hovioikeudenneuvos Juhani Lehtikunnas Helsingin hovioikeudesta, kihlakunnan tuomari Sakari Ojantakanen Orimattilan tuomio-
kunnasta, oikeusneuvosmies Maija-Liisa Törnblom Helsingin raastuvanoikeudesta, puheenjohtaja, oikeusneuvos Anja Tulenheimo-Takki avioliittolainvaliokunnasta, suunnittelija Pirkko Kiviho tasa-arvoasiain neuvottelukunnasta, professori Juhani Wirilander, professori Aulis Aarnio ja professori Mikael Hidén Helsingin yliopistosta, ylilääkäri, lääketieteen ja kirurgian tohtori Jaakko Leisti Oulun yliopistosta, pääsihteeri Martti Esko Kirkon perheasiain keskuskeskuksesta, johtaja Klaus Säilä Helsingin evankelis-luterilaisten seurakuntien perheasiain neuvottelukeskuksesta, kirkkoherra Aleksander Korelin Suomen ortodoksisesta kirkkokunnasta, varatuomari Aimo Aalto katolisen kirkon edustajana, johtaja Maria Virtanen Vantaan kaupungin sosiaalivirastosta, pastori Tapani Rajamaa Suomen vapaitten kristittyjen neuvostosta, apulaistoiminnanjohtaja Esko Jossas Suomen kirkon pappisliitosta, toimitusjohtaja Jouko Hulkko Västerekeskuksesta, oikeustieteen lisensiaatti Paavo Nikula Suomen Mielenterveysseurasta, puheenjohtaja, korkeakouluneuvos Anneli Mäkinen Naisjärjestöjen Keskusliitosta, tutkija Osmo Kontula Seksuaalipoliittinen yhdistys Sex-

po ry:stä, johtajapsykiatri Timo Niemi Ylioppilaiden Terveystieteiden keskuskeskuksesta, asianajaja Timo Suomalainen Suomen Asianajajaliitosta, sihteeri Asko Eloranta Yleiset Oikeusavustajat ry:stä, puheenjohtaja Raita Pennanen Yksinhuoltajien Liitosta, puheenjohtaja Mikko Paavola Elatusvelvollisten Liitosta, toiminnanjohtaja Kalle Justander Lastensuojelun Keskusliitosta, toiminnanjohtaja Jaakko Itälä Mannerheimin Lastensuojeluliitosta, hallituksen puheenjohtaja Arja Laine Naisasialiitto Unionista, toimittaja Helena Auvinen Suomen Naisten Demokraattisesta Liitosta ja teologian tohtori Matti Joensuu Helsingistä.

Valiokunta on saanut asiasta perustuslakivaliokunnalta pyytämänsä lausunnon, joka on otettu tämän mietinnön liitteeksi.

Hallituksen esitys

Hallituksen esityksessä ehdotetaan avioliiton solmimista ja purkamista koskevien avioliittolain säännösten kokonaisuudistusta. Lisäksi ehdotetaan erityistä perheasioiden sovittelujärjestelmää, joka olisi käytettävissä perheen ongelmatilanteissa. Samalla ehdotetaan, että puolisoitten välisiä taloudellisia suhteita koskevia säännöksiä tarkistettaisiin useissa kohdin.

Kihlaus ehdotetaan laissa säilytettäväksi käsitteenä, mutta siihen ei enää liittyisi oikeusvaikutuksia. Avioliiton edellytyksiä ja avioesteitä koskevat säännökset ehdotetaan korvattaviksi nykyistä suppeammilla säännöksillä avioliiton esteistä. Näistä naisen ja miehen avioliittoikä ehdotetaan yhdenmukaistettavaksi 18 vuodeksi. Lankoussuhteet eivät ehdotuksen mukaan olisi avioliiton esteitä, eivät myöskään mielisairaus tai kehitysvammaisuus. Kuuluttamismenettely korvattaisiin avioliiton esteiden tutkinnalla. Erivapaudesta

avioliittoon menemiseen päättäisi oikeusministeriö. Vihkiminen voitaisiin edelleen suorittaa joko kirkollisena vihkimisenä tai siviilivihkimisenä.

Puolisoilla olisi oikeus saada avioero kuuden kuukauden harkinta-ajan jälkeen. Avioero olisi pantava vireille puolisoitten yhteisellä tai toisen puolison tekemällä hakemuksella. Harkinta-ajan kuluttua puoliset voitaisiin tuomita avioeroon puolisoitten yhteisestä tai toisen puolison vaatimuksesta. Vaatimus olisi tehtävä vuoden kuluessa harkinta-ajan alkamisesta. Ilman harkinta-aikaa puoliset olisi tuomittava avioeroon toisen tai molempien puolisoitten vaatimuksesta, jos he ovat asuneet erillään keskeytyksettä viimeiset kaksi vuotta. Tuomioistuimien voisi päättää yhteiselämän lopettamisesta ja siitä, kumpi puolisoista saa toistaiseksi jäädä yhteiseen kotiin. Päätös olisi voimassa vain määräajan.

Asumuserosäännöstö ehdotetaan kumottavaksi. Niin ikään avioliiton peruutumisäännöstö ehdotetaan kumottavaksi. Peruutumisen sijasta puoliset voitaisiin tuomita avioeroon ilman harkinta-aikaa.

Perheen elatusta koskevia säännöksiä tarkistettaisiin siten, että lakiin otettaisiin vain säännökset puolison elatusvelvollisuudesta toista puolisoa kohtaan. Lapsen oikeus saada elatusta vanhemmiltaan määräytyisi yksinomaan lapsen elatuksesta annetun lain mukaisesti.

Puolisoitten varallisuussuhteita koskevia vallintarajoitussäännöksiä ehdotetaan tarkistettaviksi siten, että ne koskisivat vain puolisoitten yhteiseksi kodiksi tarkoitettua asuntoa ja asuntoirratmistoa siitä riippumatta, onko asuntoa pidettävä luonteeltaan kiinteänä taikka irtaimena omaisuutena.

Omaisuuksien ositus, jossa puolisoitten omaisuus pääsäännön mukaan jaetaan tasan puolisoitten kesken, voitaisiin toimittaa, paitsi avioliiton purkauduttua, myös avioliiton aikana.

Puolison suoja toisen puolison konkurssivelkoja vastaan ehdotetaan tehostettavaksi siten, että konkurssivelkojat eivät voisi velallispuolison avio-oikeuden nojalla saada osituksessa toisen puolison omaisuutta.

Avioliittolakiin ehdotetaan otettavaksi uudet osituksen sovittelua koskevat säännökset, jotka samalla kumoaisivat toisen puolison syyllisyyttä edellyttävät säännökset vahingonkorvauksesta ja tasinko-oikeuden menettämisestä. Osituksen sovittelua koskevilla säännöksillä olisi mahdollista kohtuullistaa osituksen lopputulosta erityisesti

silloin, kun kysymyksessä on ollut lyhytaikainen avioliitto ja puolisoitten omaisuuden jakaminen tasan puolisoitten kesken johtaisi kohtuuttomaan lopputulokseen. Osituksen sovittelu voitaisiin ulottaa myös sellaiseen toisen puolison omaisuuteen, joka on avioehtosopimuksella, lahjakirjalla tai testamentilla suljettu avio-oikeuden ulkopuolelle.

Uudistus on tarkoitus saattaa voimaan 1 päivänä tammikuuta 1988.

Valiokunnan kannanotot

Yleisperustelut

Hallituksen esityksen perusteluiden ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää hallituksen esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Näin ollen valiokunta puoltaa hallituksen esitykseen sisältyvien lakiehdotusten hyväksymistä seuraavin huomautuksin ja muutosehdotuksin.

Avioliiton solmimista koskevat säännökset. Avioliiton solmimista koskevien säännösten muutosehdotuksiin on suhtauduttu myönteisesti. Niissä on onnistuneesti tasapainotettu valtion väestörekisterihallinnon sekä eri uskonnollisten yhdyskuntien toisistaan eroavat näkemykset. Laisa on vähimmäisvaatimukset, samalla uskonnollisille yhdyskunnille myönnetään vihkimisoikeus sekä annetaan mahdollisuus lisäehtojen asettamiseen ja omien muotojensa käyttämiseen.

Voimassa oleva avioliittolaki rakentuu puolisoitten oikeudellisen yhdenvertaisuuden periaatteelle. Lakiehdotuksessa on haluttu korostaa puolisoitten yhdenvertaisuutta kaikissa suhteissa. Lisäksi on painotettu sitä, että kummallakin puolisoilla tulisi yhtäältä olla samanlainen velvollisuus ja oikeus osallistua kaikkiin kodin töihin ja toisaalta myös samanlainen oikeus toimia kodin ulkopuolella. Samalla on korostettu kummankin puolison oikeutta itse päättää osallistumisestaan. Valiokunta pitää näitä periaatteita oikeina ja asianmukaisina samoin kuin sitä, että nämä säännökset on nyt sijoitettu lain alkuun.

Valiokunta toteaa lisäksi, että avioliitto vahvistaa naisen ja miehen keskinäistä suhdetta elämäkumppaneina. Se on tarkoitettu luomaan myös lapsille turvallinen kasvuympäristö sekä vahvistamaan perheen keskinäistä yhteenkuulua.

vuotta. Avoliitolla korostetaan perheen perussuhteen, puolisoiden keskinäisen suhteen, merkitystä kummallekin henkilökohtaisesti ja kaikille muille perheen jäsenille. Kaikissa yhteiskunnallisissa palveluissa perheen kokonaisuutta ja sen kehittymismahdollisuuksia on kunnioitettava.

Valiokunta pitää tärkeänä, että nuorille annetaan nykyistä enemmän asianmukaista tietoutta avioliitosta ja avoliittolainsäädännöstä.

Avioerosäännöstö. Voimassa olevat avioeroperusteet pohjautuvat joko syyllisyysperiaatteeseen tai välien rikkoutumisen periaatteeseen. Lakiehdotuksessa näistä perusteista on luovuttu ja sen sijaan laadittu säännöstö, joka tekee mahdolliseksi avioeron seuraamuksia harkitusti sovitellen purkaa sellaiset avoliitot, joiden jatkuminen ei onnistu. Tämän vuoksi puolisoilla olisi pääsääntöisesti oikeus saada avioero vasta kuuden kuukauden harkinta-ajan jälkeen. Avioero-oikeudenkäyntien osalta tavoitteena on, että ne eivät saa kärjistä puolisojen välisiä ristiriitoja eivätkä aiheuttaa uusia riitoja.

Lakiehdotusta on näiltä osin yleisesti pidetty myönteisenä ja toivottu sen pikaista voimaantuloa. Syyllisyysperusteiden poistamisella pyritään edesauttamaan eroavia puolisoita sekä perhettä kokonaisuudessaan elämän uudelleen järjestelyssä.

Uuden säännösten eniten keskustelua herättäneet yksityiskohdat ovat olleet:

— tulisiko sallia mahdollisuus saada avioero ilman harkinta-aikaa ainakin sellaisissa perheissä, joissa puoliset ovat erosta yksimielisiä ja joissa ei ole huolettavana alaikäisiä lapsia, sekä

— tulisiko perheasiain sovittelun olla pakollista vai vapaaehtoista.

Ensimmäisen kohdan osalta valiokunta viittaa jäljempänä seuraavaan kannanottoonsa avoliittolain 25 §:n kohdalla.

Perheasiain sovittelun osalta valiokunta yhtyy hallituksen esityksessä omaksuttuun kantaan, että vapaaehtoinen sovittelu tuottaa yleensä parhaimmat tulokset. Samalla valiokunta korostaa, että perheessä esiintyvät ristiriidat olisi pyrittävä selvittämään ensi sijassa asianosaisten välisissä neuvotteluissa ja ratkaisemaan sovinnollisesti. Sovittelu koskisi yhtä hyvin yhteiselämän kestäessä ilmaantuvia ongelmia kuin avioerotilanteessa selvitettäviä ristiriitoja.

Valiokunta pitää perheasiain sovittelua varsin keskeisenä asiana pyrittäessä avioeron seuraamus-

ten — osituksen, lasten huollon ja elatusasioiden — osalta parhaisiin mahdollisiin ratkaisuihin. Sen vuoksi valiokunta korostaa sovittelusta tiedottamisen tärkeyttä sekä eroavien puolisojen ohjaamista ja neuvomista perheasiain sovitteluun.

Aviovarallisuutta koskevat säännökset. Puolisojen varallisuussuhteita koskevia säännöksiä ehdotetaan useissa kohdin muutettaviksi. Näiden säännösten valmistelu on tapahtunut pohjoismaisena yhteistyönä, koska Pohjoismaiden neuvosto on esittänyt suosituksen yhteisten aviovarallisuutta koskevien säännösten aikaansaamisesta.

Lakiehdotuksen näitä säännöksiä on asiantuntijalausunnoissa arvosteltu voimakkaasti ja katsottu muun muassa, ettei kaikkien säännösten seurausvaikutuksia ole riittävästi selvitetty eivätkä kaikki muutosehdotukset sovi Suomen voimassa olevaan oikeuteen. Tämän vuoksi valiokunta pitää mahdollisena toteuttaa tässä vaiheessa vain ne muutokset, joita on oikeuskäytännössä pitkään odotettu, ja ne muutokset, jotka ovat välttämättömiä uuden avioerosäännösten johdosta. Tällaisia ovat ns. vallintarajoitussäännöksiin lisättävä asunnon suoja sekä ositussäännösten rajoitettu uusiminen. Valiokunta ei sen sijaan pidä tarkoituksenmukaisena sallia osituksen toimittamista avioliiton aikana, kieltää avioeron varalta tehtäviä sopimuksia eikä tarkistaa konkurssisääntöihin liittyviä puolison omaisuuden suoja sääntöjä.

Maksuton oikeudenkäynti. Hallituksen esityksen perusteluissa katsotaan, että maksuttoman oikeudenkäynnin myöntäminen avioeroasiassa ei enää pääsääntöisesti olisi perusteltua, koska kysymyksessä olisi hakemuslainkäyttöön kuuluva asia. Valiokunta ei pidä tätä kantaa asianmukaisena. Valiokunta on jo aikaisemminkin mietinnössään n:o 9/1985 vp., katsonut, että eräissä hakemusasioissa kuten avioeroasioissa olisi tarpeen saada maksuton oikeudenkäynti. Avioeron liitännäisvaikutukset kuten ositus, lasten huolto ja elatus ovat asianosaisille tärkeitä ja vaikeita asioita. Heti asiaa vireille pantaessa saatavien oikeiden tietojen ja neuvojen avulla saadaan asiat nopeammin, helpommin ja halvimmalla kuntoon, katsottiinpa asiaa eroavien puolisojen, lasten tai viranomaisen kannalta. Tämän vuoksi valiokunta uudistaa edellä mainitussa mietinnössä lausutun kannanottonsa, että maksuttomasta oikeudenkäynnistä annetun lain 1 §:ää tulee muuttaa tai antaa tuomioistuimille ohjeet 1 §:n joustavasta tulkin-

Yksityiskohtaiset huomautukset

1. Laki avioliittolain muuttamisesta

I osa. Avioliiton solmiminen ja purkaminen

2 luku. Avioliiton esteet

4 ja 9 §. Lakiehdotuksen 4 §:n mukaan oikeusministeriö voisi antaa kahdeksaatoista vuotta nuoremmalle luvan mennä avioliittoon. Lakiehdotuksen 9 §:n mukaan oikeusministeriöllä olisi oikeus myöntää lupa avioliittoon lähisukulaisten kesken. Erivapaussäännöstöä täydentää 8 §, jonka mukaan oikeusministeriö voisi erittäin painavista syistä antaa luvan ottovanhemman ja ottoplapsen keskinäiseen avioliittoon.

Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan katsonut, että lakiehdotuksen 4 ja 9 § merkitsevät hallitusmuodon 29 §:n 2 momentissa tarkoitettua erivapausvallan uskomista tasavallan presidentin asemesta oikeusministeriölle, minkä vuoksi lakiehdotus on näiden pykälien johdosta käsiteltävä perustuslainsäätämisyjärjestyksessä. Lakiehdotuksen 8 § ei sen sijaan koske hallitusmuodon tarkoittamaa erivapausvaltaa, koska pykälässä oleva luvan myöntämisedellytys ”erittäin painavista syistä” rajoittaa oikeusministeriön harkintavaltaa.

Tarkoituksena on ollut, että poikkeusluvan myöntäminen myös 4 ja 9 §:n nojalla edellyttäisi erityisiä syitä. Tämän vuoksi lakivaliokunta ehdottaa, että 4 ja 9 §:ään lisätään 8 §:n rakennetta noudattaen luvan myöntämiselle edellytys ”erityisistä syistä”. Tällöin lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä.

6 luku. Yhteiselämän lopettaminen ja avioero

24 §. Pykälän mukaan tuomioistuimien voi puolisoitten yhteisestä tai toisen puolison hakemuksesta päättää, kumpi saa jäädä asumaan yhteiseen kotiin, velvoittaa toisen puolison muuttamaan yhteisestä kodista, ja oikeuttaa puolison käyttämään toiselle puolisolalle kuuluvaa irtainta omaisuutta. Päätös voidaan panna heti täytäntöön, vaikka se olisi saanut lainvoimaa.

Päätöksen eräänä tarkoituksena on antaa perheväkivaltatapauksissa suojaa pahoinpitelyn kohteeksi joutuneelle puolisolalle ja lapsille.

Päätöksen antamista ei ole sidottu laissa tarkoin säädettyihin perusteisiin. Valiokunta korostaa, että niissäkään tapauksissa, joissa toinen puoliso vastustaa päätöksen antamista yhteiselämän lopettamisesta, tuomioistuimissa ei saa vaa-

tia sellaisia selvityksiä, että asian ratkaisu perustettomasti lykkääntyy. Kun itse avioeron osalta nyt luovutaan syyllisyysperiaatteesta, ei syyllisyyskysymyksiä tule siirtää yhteiselämän lopettamista koskevaan käsittelyyn, vaikkakin siinä yhteydessä saatetaan joutua käsittelemään sellaisia perheen sisäisiä seikkoja, joiden vuoksi yhteiselämä on heti lopetettava.

25 §. Hallituksen esityksessä on haluttu välttää järjestelmä, joka tekisi mahdolliseksi nopeisiin päätöksiin perustuvat avioerot. Sen vuoksi avioerosäännösten pääperiaatteena on, että puolisoilla olisi oikeus saada avioero vasta harkinta-ajan jälkeen. Harkinta-aika on tarkoitettu auttamaan puolisoita ja muita perheenjäseniä avioeron seuraamusten selvittämisessä ja ratkaisemisessa.

Useissa valiokunnan saamissa asiantuntijalausunnoissa hallituksen esityksessä omaksuttua kantaa ei kuitenkaan ole pidetty täysin perusteltuna. Ainakin sellaisilla puolisoilla, jotka ovat erosta yksimielisiä ja joilla kummallakaan ei ole huollossaan alaikäisiä lapsia, tulisi olla oikeus saada avioero ilman harkinta-aikaa. Menettely olisi omiaan helpottamaan puolisoitten ongelmia itse erossa ja valiokunnan käsityksen mukaan edistäisi heidän sopeutumistaan myös eron jälkeen. Samalla tämä yksinkertaistaisi avioeromenettelyä ja säästäisi kustannuksia yksimielisissä ja kypsissä ratkaisuissa.

Valiokunta toteaa, että nykyisistä eroista noin puolet tuomitaan suoraan avioeroon ja toinen puoli avioeroista myönnetään asumuserotuomion perusteella.

Näistä syistä valiokunta ehdottaa pykälän 2 momentin täydentämistä siten, että puolisoilla on oikeus saada avioero ilman harkinta-aikaa, jos he ovat yksimielisiä avioliiton purkamisesta eikä kummankaan huollossa ole alaikäisiä lapsia.

II osa. Puolisoiden oikeussuhteet

4 luku. Elatus

46 §. Pykälässä on säännökset puolisoitten velvollisuudesta osallistua perheen yhteisestä taloudesta huolehtimiseen sekä puolisoitten elatukseen. Lapsen elatusta koskevat säännökset jäisivät voimassa olevasta laista poiketen yksinomaan lapsen elatusta koskevaan lakiin.

Puolisolla ei uusien säännösten mukaan enää ole lakisääteistä velvollisuutta osallistua toisen puolison lapsen elatukseen, vaikka lapsi asuisi heidän yhteisessä kodissaan. Hallituksen esityksen perusteluissa on kuitenkin katsottu, että kun

kummankin puolison on säännösten mukaan osallistuttava perheen yhteiseen talouteen, ei perheeseen kuuluvia lapsia voida erotella toisistaan biologisen vanhemmuuden perusteella. Valiokunta korostaa tätä näkökulmaa ja katsoo jo yleisesti omaksutusta tasa-arvon periaatteesta seuraavan, että samaan perheeseen kuuluvia lapsia, olipa heillä yhteiset tai eri vanhemmat, tulee kohdella tasavertaisesti.

5 luku. Puolisoiden velat

55 §. Voimassa olevan pykälän mukaan, jos avioliiton purkautuessa on miehen erityisten tarpeiden tyydyttämiseksi tehtyä velkaa, vaimo ei ole velvollinen vastaamaan siitä sellaisella omaisuudella, minkä hän purkautumisen jälkeen on työllään ansainnut.

Useissa valiokunnan saamissa asiantuntijalausunnoissa on katsottu, että pykälä puolisoitten tasa-arvoa loukkaavana on nykyaikaan soveltumaton. Valiokunta ehdottaa, että pykälä kumotaan ja tätä koskeva maininta lisätään johtolauseeseen. Tämän jälkeen toisen puolison vastuu toisen puolison tarpeita varten tehdystä velasta määräytyy yleisten sääntöjen mukaan.

IV osa. Omaisuuden ositus

1 luku. Yleisiä määräyksiä

85 §. Yleisperusteluihin viitaten valiokunta katsoo, ettei tässä vaiheessa ole perusteltua siirtää järjestelmään, jossa ositus olisi mahdollinen jo avioliiton aikana. Sen vuoksi valiokunta ehdottaa pykälän 1 ja 2 momentin yhdistämistä siten, että avioeroa koskevan asian ollessa vireillä tai avioliiton purkautuessa ositus on toimitettava puolison tai kuolleen puolison perillisen vaatimuksella.

Valiokunta pitää asianmukaisena, että pesänjakajan määräämistä voidaan pyytää samalla hakemuksella, jolla avioero pannaan vireille. Pesänjakaja voidaan määrätä heti ja tästä päätöksestä voi itsenäisesti valittaa.

2 luku. Osituksen toimittaminen

98 ja 103 §. Yleisperusteluihin viitaten valiokunta ehdottaa, että pykälät poistetaan.

103 a §. Pykälä sisältää osituksen sovittelua koskevat säännökset. Valiokuntakäsittelyssä on

havaittu, että pykälästä puuttuu säännös siitä, milloin ja millä tavoin osituksen sovitteluvaatimus on tehtävä. Valiokunta katsoo, että tällainen säännös on lisättävä lakiin, koska se selkeyttää asiaa.

Säännösten luettavuuden helpottamiseksi valiokunta ehdottaa osituksen sovittelua koskevien säännösten uudelleen järjestelemistä seuraavasti:

— 103 a §:n varsinaiset sovittelusäännökset sisältävistä 1 ja 2 momentista muodostetaan uusi 103 b §, johon liitetään uusi 3 momentti eli säännökset sovitteluvaatimuksen esittämisestä, sekä

— 103 a §:n 3 momentissa olevasta ns. erottamisoikeutta koskevasta säännöksestä muodostetaan oma pykälä. Koska 103 a §:n voimassa oleva 1 momentti on asiallisesti saman sisältöinen kuin hallituksen esityksen 3 momentti, säännös jätetään ennalleen ja voimassa oleva 103 a §:n 2 momentti kumotaan.

Näistä muutoksista seuraa, että 103 a § on poistettava lakitekstistä ja johtolauseeseen lisättävä maininta 103 a §:n 2 momentin kumoamisesta.

103 b § (uusi). Kuten edellä on todettu, pykälä muodostetaan hallituksen esityksen 103 a §:n 1 ja 2 momentista sekä uudesta 3 momentista, jossa on säännökset sovitteluvaatimuksen esittämisestä.

Valiokunta pitää, kuten yleisperusteluista ilmenee, mahdollisuutta osituksen sovitteluun tarpeellisenä, koska kaavamaisesti tehty ositus saatetaan joissakin tapauksissa johtaa kohtuuttomiin tuloksiin. Valiokunta viittaa Suomen oikeudessa vakiintuneeseen ja yleisesti hyväksyttyyn oikeusperiaatteeseen, ettei oikeusjärjestys suojaa järjestelyjä, jotka ovat lain tai hyvän tavan vastaisia tai kohtuuttomia. Perustuslakivaliokunnan lausuntoon yhtyen lakivaliokunta korostaa, että osituksen sovittelua voidaan käyttää vain poikkeustapauksissa kohtuuttoman lopputuloksen välttämiseksi.

Säännösten yksityiskohtien osalta valiokunta on kiinnittänyt erityistä huomiota 2 momentin 3 kohtaan, jonka mukaan osituksen sovittelu voidaan ulottaa testamentilla tai lahjana saatuun omaisuuteen, joka ei ole avio-oikeuden alaista.

Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan todennut, että osituksen sovittelusäännösten soveltaminen ennen lain voimaantuloa tehtyihin lahjakirjoihin ja testamentteihin edellyttää lain säätämistä perustuslainsäätämisyjärjestyksessä. Edelleen perustuslakivaliokunta on katsonut, että osituksen sovittelun ulottaminen lain voimaantu-

lon jälkeen tehtäviin lahjakirjoihin ja testamentteihin olisi lakisystemaattisesti epäasianmukaista, koska tällöin avioliittolain säännöksillä muutettaisiin testamenttioikeuden ja lahjoitus oikeuden keskeisiä perusteita. Yhteen vetona perustuslakivaliokunta katsoo, ettei puheena olevaa säännöstä voidaa pitää perusteltuna eikä tarkoituksen mukaisena. Perustuslakivaliokunnan kannanottoihin yhtyen lakivaliokunta ehdottaa, että pykälän 2 momentin 3 kohdasta poistetaan lahjakirjalla tai testamentilla saatua omaisuutta koskevat kohdat.

3 luku. Erinäisiä säännöksiä

104 §. Yleisperusteluihin viitaten valiokunta ehdottaa, että pykälä poistetaan.

107 §. Osituksen sovittelua koskevasta uudesta 103 b §:stä seuraa, että 107 §:ään on lisättävä viittaus 103 b §:ään.

Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

Hallituksen esityksen mukaan uusi lainsäädäntö on tarkoitus saattaa voimaan 1.1.1988, kuitenkin aikaisintaan noin vuoden kuluttua siitä, kun eduskunta on sen hyväksynyt. Tämän vuoksi ja kun on tarkoituksenmukaista, että ehdotetun kaltainen lainsäädäntö tulee voimaan vuoden vaihteessa, valiokunta ehdottaa voimaantuloajan kohdan 1.1.1988 lisäämistä lakiehdotukseen.

Edellä on ehdotettu 98 §:n 2 momentin poistamista lakiehdotuksesta. Tästä seuraa, että myös

voimaantulosäännöksen 12 momentti on poistettava lakiehdotuksesta. Tällöin jäljempänä seuraavat momentit muuttuvat numeroltaan yhtä pienemmiksi.

Johtolause

Valiokunnan ehdottamista muutoksista seuraa, että johtolauseetta on tarkistettava.

2. Laki oikeudenkäymiskaaren 10 luvun muuttamisesta

Voimaantulosäännös. Edellä avioliittolain kohdalla omaksutun kannan mukaisesti voimaantulosäännökseen on kirjoitettu voimaantulopäivä 1.1.1988.

3. Laki eräistä kansainvälisluontoisista perheoikeudellisista subteista annetun lain muuttamisesta

Voimaantulosäännös. Samoin kuin edellisiin lakiehdotuksiin tämän lakiehdotuksen voimaantulosäännökseen on kirjoitettu tarkka voimaantulopäivä.

Edellä olevan perusteella valiokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että lakiehdotukset hyväksyttäisiin näin kuuluvina:

1.

Laki

avioliittolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 13 päivänä kesäkuuta 1929 annetun avioliittolain (234/29) 55 §, III ja V osa niihin myöhemmin tehtyine muutoksineen sekä 86 §:n 4 momentti, 97 §, 99 §:n 4 momentti *ja* 103 a §:n 2 momentti, sellaisina kuin ne ovat 23 päivänä syyskuuta 1948 annetussa laissa (681/48),

muutetaan I osa, sellaisena kuin se on siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen, 30 ja 31 §, jotka samalla siirretään I osaan, II osan 4 luvun otsikko sekä 38—40, 46—51 ja 85 §, 86 §:n 2 ja 3 momentti, 90, 93 ja 95 §, 99 §:n 1 momentti, 100 ja 102 § (*poist.*) sekä 107 ja 107 a §,

sellaisina kuin niistä ovat 38 § 29 päivänä kesäkuuta 1951 annetussa laissa (390/51), 40 ja 85 §, 86 §:n 2 ja 3 momentti, 99 §:n 1 momentti sekä (*poist.*) 107 a § 23 päivänä syyskuuta 1948 annetussa laissa (681/48) sekä 46, 51 ja 100 § (*poist.*) 5 päivänä syyskuuta 1975 annetussa laissa (705/75), sekä

lisätään lakiin siitä 9 päivänä elokuuta 1985 annetulla lailla (694/85) kumotun 32 §:n tilalle uusi 32 §, joka samalla siirretään I osaan, sekä 103 b § seuraavasti:

I OSA

**AVIOLIITON SOLMINEN JA
PURKAMINEN**

1 luku

Yleisiä säännöksiä

1—3 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

2 luku

Avioliiton esteet

4 §

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Oikeusministeriö voi kuitenkin *erityisistä syistä* antaa kahdeksaatoista vuotta nuoremmalle luvan mennä avioliittoon. Ennen asian ratkaisemista luvanhakijan huoltajalle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi, jos hänen olinpaikkansa voidaan kohtuullisin toimenpitein selvittää.

5—8 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

9 §

Avioliittoon eivät saa mennä keskenään ne, joista toinen on toisen veljen tai sisaren jälkeläinen, ellei oikeusministeriö *erityisistä syistä* anna siihen lupaa.

3 luku

Avioliiton esteiden tutkinta

10—13 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

4 luku

Vihkiminen

14—19 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

5 luku

Perheasioiden sovittelu

20—23 a §

(Kuten hallituksen esityksessä)

6 luku

Yhteiselämän lopettaminen ja avioero

Yhteiselämän lopettaminen

24 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

Avioero

25 §

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Puolisoilla on kuitenkin oikeus saada avioero ilman harkinta-aikaa,

1) jos he ovat yksimielisiä avioliiton purkamisesta eikä kummankaan huollossa ole alaikäisiä lapsia; tai

2) jos he ovat asuneet erillään keskeytyksettä viimeiset kaksi vuotta.

26 ja 27 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

Oikeudenkäynti

28—32 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

II OSA

PUOLISOIDEN OIKEUSSUHTEET

2 luku

Puolisoiden omaisuus

38—40 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

4 luku

Elatus

46—51 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

IV OSA

OMAISUUDEN OSITUS

1 luku

Yleisiä määräyksiä

85 §

Kun avioeroa koskeva asia on vireillä taikka kun avioliitto on purkautunut, omaisuuden ositus on toimitettava, jos puoliso tai kuolleen puolison perillinen sitä vaatii. (Hallituksen esityksen 1 ja 2 mom.)

(2 ja 3 mom. kuten hallituksen esityksen 3 ja 4 mom.)

86, 90, 93 ja 95 §
(Kuten hallituksen esityksessä)

2 luku

Osituksen toimittaminen

98 §

(Poist.)

99, 100 ja 102 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

103 ja 103 a §

(Poist.)

103 b § (uusi)

Ositusta voidaan sovittelalla, jos ositus muutoin johtaisi kohtuuttomaan lopputulokseen taikka siihen, että toinen puoliso saisi perusteettomasti taloudellista etua. Osituksen sovittelua harkittaessa on otettava erityisesti huomioon avioliiton kesto aika, puolisoitten toiminta yhteisen talouden hyväksi ja omaisuuden kartuttamiseksi ja säilyttämiseksi sekä muut näihin verrattavat puolisoitten taloutta koskevat seikat.

Ositusta soviteltaessa voidaan määrätä:

1) että puoliso ei saa avio-oikeuden nojalla toisen puolison omaisuutta taikka että sanottua oikeutta rajoitetaan;

2) että tietty omaisuus, jonka puoliso on ansainnut tai saanut puolisoitten asuessa erillään tai joka puolisoilla on ollut avioliittoon mentäessä taikka jonka puoliso on saanut avioliiton aikana perintönä, lahjana tai testamentin nojalla, on omaisuuden osituksessa kokonaan tai osaksi oleva omaisuutta, johon toisella puolisoilla ei ole avio-oikeutta;

3) että omaisuus, johon toisella puolisoilla ei avioehtosopimuksen nojalla ole avio-oikeutta, on omaisuuden osituksessa kokonaan tai osaksi oleva omaisuutta, johon toisella puolisoilla on avio-oikeus.

Osituksen sovittelua koskeva vaatimus voidaan tehdä joko osituksessa tai osituksen jälkeen. Kun sovitteluvaatimus tehdään osituksen jälkeen, on noudatettava, mitä osituksen moitteesta ja osituksen päättämättömäksi julistamisesta on voimassa.

3 luku
Erinäisiä säännöksiä

107 a §
(Kuten hallituksen esityksessä)

104 §
(Poist.)

Voimaantulosäännös

1. Voimaantulo. Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1988.

(2—11 mom. kuten hallituksen esityksessä)

(12 mom. poist.)

(12—14 mom. kuten hallituksen esityksen 13—15 mom.)

107 §
Jos kummallakaan puolisoilla ei ole avio-oikeutta toistensa omaisuuteen, on omaisuuden erottelussa soveltuvilta osin noudatettava, mitä 89, 98, 101, 102, 103 a, 103 b, 104, 105 ja 106 §:ssä säädetään.

2.

Laki

oikeudenkäymiskaaren 10 luvun muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 10 a §, sellaisena kuin se on muutettuna 22 päivänä huhtikuuta 1949 ja 5 päivänä syyskuuta 1975 annetuilla laeilla (307/49 ja 705/75), sekä

muutetaan 10 §, sellaisena kuin se on 12 päivänä kesäkuuta 1968 annetussa laissa (342/68), näin kuuluvaksi:

10 §
(Kuten hallituksen esityksessä)

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1988.

3.

Laki

eräistä kansainvälisluontoisista perheoikeudellisista suhteista annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan eräitä kansainvälisluontoisista perheoikeudellisista suhteista 5 päivänä joulukuuta 1929 annetun lain (379/29) 10, 46 ja 48 §, näistä 10 § sellaisena kuin se on 28 päivänä huhtikuuta 1967 annetussa laissa (190/67), sekä

muutetaan 8 ja 9 § sekä 50 §:n 1 momentti, sellaisina kuin ne ovat mainitussa 28 päivänä huhtikuuta 1967 annetussa laissa, näin kuuluviksi:

8, 9 ja 50 §
(Kuten hallituksen esityksessä)

Voimaantulosäännös

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1988.

(2 ja 3 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Helsingissä 3 päivänä helmikuuta 1987

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Rehn, varapuheenjohtaja Urpilainen ja jäsenet Alaranta, Alm-

gren, Arranz (osittain), Jansson, Karkinen, Kulhia, Kuoppa, J. Mikkola, Pelttari, Petäjäniemi, Siitonen, Turpeinen, Tykkyläinen ja Valtonen.

Vastalauseita

I

Hallituksen esityksen perusteluissa korostetaan, että harkinta-ajan kuluessa puolisoilla olisi vielä tilaisuus pohtia avioeroratkaisua sekä avioliiton jatkamisen edellytyksiä ennen lopullisen päätöksen tekemistä. Toisaalta harkinta-aika antaisi puolisoille tilaisuuden järjestää avioeroon liittyviä käytännön asioita.

Yhdymme hallituksen perusteluihin ja katsoimme, että on parempi ratkaisu säilyttää har-

kinta-aika myös silloin, kun puoliset ovat yksimielisiä avioliiton purkamisesta eikä kummankaan huollossa ole alaikäisiä lapsia.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että ensimmäinen lakiehdotus hyväksyttäisiin muutoin valiokunnan esittämässä muodossa, mutta 25 § hallituksen esityksen mukaisena.

Helsingissä 3 päivänä helmikuuta 1987

Elisabeth Rehn
Juhani Alaranta

Seppo Pelttari
Kari Urpilainen

II

Avioliiton perustana on kahden ihmisen luottamus- ja vuorovaikutussuhde. Suhde syvenee ja kehittyy, jos se perustuu vapaaehtoisuuteen. Pelkästään muodollisesti pysyvä suhde ei merkitse tyydyttävää sisältöä avioliitossa eläville aikuisille sen enempää kuin lapsillekaan. Meillä on lukuisia esimerkkejä kulttuureista, joissa avioero on kielletty ja joissa kaksinaismoraali estää aidot tunnesuhteet niin aikuisilta kuin lapsilta.

Lasten asema tulee olla sellainen, että niin avioliiton aikana, avioeroprosessissa kuin eron jälkeen lapsille tarjotaan tasaveroiset mahdollisuudet kehittää lämpimiä ja luottamuksellisia suhteita niin molempiin vanhempiin kuin muihin heitä rakastaviin ja heistä huolehtimaan pysyviin aikuisiin. Laki lapsen huollosta ja tapamisoikeudesta säätelee vanhempien ja lasten suh-

teita. Tuossa laissa useamman huoltajan (useamman kuin kahden) käsite tuli suomalaiseen lainsäädäntöön.

Nykyisen lain perusteella puolet avioeroista on myönnetty välittömästi. Hallituksen esityksessä esitettiin puolen vuoden harkinta-aikaa kaikille. Lakivaliokunnan mietinnössä harkinta-aikaa ei katsota välttämättömäksi puolisoitten kohdalla, joilla ei ole alaikäisiä lapsia ja jotka ovat yksimielisiä erosta. Demokraattisen Vaihtoehdon mielestä samoin kuin useiden demokraattisten naisjärjestöjen ja Naisasialiitto Unionin mielestä harkinta-aika ei tuo mitään erityisiä uusia valmiuksia puolisoille, jotka ovat kypsyneet eropäätökseen ja yhdessä ja yksimielisesti ovat myös sopineet lasten huollosta ja tapamisoikeudesta. Harkinta-aika ei ole yhteiskunnan vaatimana toimenpitee-

nä perusteltu myöskään silloin, kun eroavilla puolisoilla ei ole alaikäisiä lapsia, vaikka he olisivatkin erimielisiä erosta.

Demokraattinen Vaihtoehto katsoo, että harkinta-aikaa ei tarvita eron edellytyksenä silloin, kun puolisoilla ei ole alaikäisiä lapsia tai kun puoliset ovat yksimielisiä erosta ja ovat yksimielisesti sopineet lasten huollosta.

Edellä olevan perusteella ehdotamme kunnioittavasti,

että lakiehdotukset hyväksyttäisiin muuten kuten valiokunnan mietinnössä, paitsi ensimmäisen lakiehdotuksen 25 § näin kuuluvana:

25 §

(1 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

Puolisoilla on oikeus saada avioero ilman harkinta-aikaa, jos he ovat asuneet erillään keskeytettävä vuoden ajan. Puolisoilla on myös oikeus saada avioero ilman harkinta-aikaa, mikäli heillä ei ole huollettavanaan alaikäisiä lapsia tai mikäli he ovat yksimielisiä erosta ja he ovat yksimielisesti ja lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain mukaisesti sopineet lasten huollosta ja tapaamisoikeudesta.

Helsingissä 3 päivänä helmikuuta 1987

Pirkko Turpeinen

Mikko Kuoppa

III

Lakivaliokunnan enemmistö on antanut avioliittolaille ja lain perusteluille sanamuodon, jota en voi hyväksyä. Avioliittolain päämerkityksen tulisi olla siinä, että se vahvistaa avioliittoa ja korostaa avioliiton merkitystä yhteiskunnan perusyksikkönä. Hallitus toteaaakin aivan oikein, että avioliittojen väheneminen, avioliitonomaisten suhteiden lisääntyminen ilman vihkimistä ja erityisesti avioerojen lisääntyminen on viime vuosina herättänyt aiheellista huolestumista.

Yhteiskunnan tavoitteena tulisi olla, että nuoret ihmiset perustavat perheyksikön solmimalla avioliiton. Lisäksi tulisi tukea avioliittoja henkisesti ja aineellisesti siten, että luotaisiin parhaat mahdolliset edellytykset avioliiton solmimiselle ja jatkumiselle. Aivan erityisesti tulisikin antaa avioliittoon tähtäävää koulutusta nuoren ihmisen elämän eri vaiheissa, jotta nuoret naiset ja miehet jo hyvissä ajoin olisivat selvillä avioliiton henkisestä sisällöstä, oikeusvaikutuksista ja naisen ja miehen kaikinpuolisesta yhteiselämästä avioliitossa.

Avioliiton solmiminen on niin tärkeä askel ihmisen elämässä, että avioliittoon menevän tulisi olla selvillä avioliiton merkityksestä ja sisällös-

tä. Valiokunnan olisikin tullut harkita jopa itse lakitekstiin ns. "tavoitepykälää", jossa olisi lyhyesti määritelty avioliiton ja kodin perustamisen merkitys esimerkiksi siten, kuin asia on lausuttu siviiliavioliiton vihkikaavassa.

Perusteluissa olisi tullut paremmin painottaa perheen merkitystä. Kun laki keskittyy aviopuolisoitten suhteiden käsittelyyn, jää perhekokonaisuuden korostaminen lähes kokonaan lain ulkopuolelle. Varsinkin nyt, jolloin Suomi väestöpoliittisesti on ajautumassa vaaralliseen tilanteeseen, tulisi perhekokonaisuus hahmottaa yhteiskunnan keskellä ensiarvoisen tärkeäksi. Perhekeskeisen ajattelun tulisi laajentua entistä keskeisemmäksi sosiaali- ja terveydenhuollon kentässä.

Avioliittojen kestävyys kannalta on perhekokonaisuuden korostaminen tärkeää. Tämän vuoksi olisikin tulevaisuudessa saatava aikaan erityinen yleinen perhelaki vahvistamaan avioliiton asemaa yhteiskunnassa.

Valiokuntakäsittelyssä muodostui avioeroa koskeva 25 § eniten keskustelua aiheuttavaksi. Luterilaisen kirkon kirkolliskokous, valiokunnan kuulemat sosiaaliviranomaiset ja eräät muutkin asiantuntijat katsoivat, että hallitus oli tullut

oikeaan johtopäätökseen avioeroa koskevassa lainkohdassa: harkinta-aika on aina pakollinen. Kuuden kuukauden harkinta-aika olisi hallituksen esityksen mukaan riippumaton siitä, ovatko puoliset yksimielisiä avioerosta vai eivät, ja riippumaton siitä, onko heillä huollettavana lapsia. Harkinta-aikana puolisoiden ei tarvitsisi asua erillään, vaan he voisivat jatkaa yhteiselämää ilman, että se vaikuttaisi avioeron saamiseen.

Harkinta-aika on katsottava lainsäätäjän ja yhteiskunnan antamaksi lisämahdollisuudeksi avioliiton säilyttämiseksi ja yhteiselämän jatkamiseksi. Myös käytännön järjestelyt avioeroon liittyvissä asioissa voisivat tulla hoidetuiksi harkinta-aikana. Aivan erityisen tärkeää olisi, että puoliset voisivat harkinta-aikana selvittää ja päästä sopimukseen kaikista käytännön kysymyksistä. Kaikkein oleellisinta on tietysti se, että harkinta-aikana saattaa tapahtua käänne, joka johtaa avioeroprosessin katkaisemiseen ja avioliiton jatkumiseen. Tämän

mahdollisuuden valiokunnan enemmistö on hylännyt ja päätenyt siihen, että avioliiton purkaminen on mahdollista välittömästi tietyin edellytyksin. Tätä en pidä oikeana.

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että lakiehdotukset hyväksyttäisiin muuten kuten valiokunnan mietinnössä paitsi ensimmäisen lakiehdotuksen 25 § hallituksen esityksen mukaisena ja voimaantulosäännös näin kuuluvana:

Voimaantulosäännös

(1—12 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

13. Avioehtosopimuksen sovittelu. Ennen tämän lain voimaantuloa voimaan tulleen avioehtosopimuksen sovitteluun on sovellettava aikaisempaa lakia. (uusi 13 mom.)

(14 ja 15 mom. kuten valiokunnan mietinnön 13 ja 14 mom.)

Helsingissä 3 päivänä helmikuuta 1987

Esko Almgren

EDUSKUNNAN
PERUSTUSLAKIVALIOKUNTA

Helsingissä

17 päivänä joulukuuta 1986

Lausunto n:o 13

Lakivaliokunnalle

Lakivaliokunta on kirjeellään 23 päivänä loka-kuuta 1986 pyytänyt perustuslakivaliokunnalta lausuntoa hallituksen esityksestä n:o 62 laeiksi avioliittolain sekä siihen liittyvien lakien muuttamisesta siltä osin, kuin kysymys on avioliittolakiehdotuksen 4, 8, 9, 103 a ja 107 §:n muuttamisesta sekä voimaantulosäännöksestä.

Asian johdosta valiokunnassa ovat olleet kuultavina vs. lainsäädäntöjohtaja Matti Savolainen ja lainsäädäntöneuvos Timo Mäkinen oikeusministeriöstä, oikeusneuvos Anja Tulenheimo-Takki, professori Aulis Aarnio, professori Mikael Hidén, tutkijaprofessori Antero Jyränki, professori Ahti E. Saarenpää ja professori Ilkka Saraviita.

Käsiteltyään asian lausuntopyynnössä mainittujen kohtien osalta perustuslakivaliokunta esittää kunnioittaen seuraavaa.

Hallituksen esitys

Avioliittolakiehdotuksen, jäljempänä lakiehdotus, 4 §:ssä esitetään, että erivapauden lakimääräisestä avioliittoaikasta voisi myöntää oikeusministeriö, kun voimassa olevan avioliittolain 2 §:n mukaan poikkeuslupan myöntäminen kuuluu tasavallan presidentille. Lakiehdotuksen 9 §:ssä annettaisiin niin ikään oikeusministeriölle oikeus myöntää erivapaus avioliittoon lähisukulaisten kesken, kun voimassa olevan avioliittolain 10 §:n säännösten mukaan myös tässä tapauksessa poikkeuslupan myöntäminen kuuluu tasavallan presidentille. Lisäksi lakiehdotuksen 8 §:ssä ehdotetaan säädettäväksi, että oikeusministeriö voisi myöntää luvan keskinäiseen avioliittoon ottovanhemmelle ja ottolapselle, kun avioliittolain 10 §:n mukaan luvan nykyisin myöntää tuomioistuin.

Lakiehdotuksen 103 a § sisältää uudet säännökset osituksen sovittelusta. Jotta ositus ei johtaisi kohtuuttomaan lopputulokseen, osituksen

sovittelu voisi tulla hallituksen esityksen mukaan kysymykseen ennen muuta tapauksissa, joissa omaisuus ilman sovittelua perusteettomasti jakautuisi puolisoitten kesken ilmeisesti epätasaisesti. Lakiehdotuksen 107 §:n mukaan osituksen sovittelua koskevat säännökset tulisivat sovellettaviksi myös tapauksissa, joissa kummallakaan puolisolla ei ole avio-oikeutta toistensa omaisuuteen ja osituksen asemesta tulee toimitettavaksi omaisuuden erottelu.

Lakiehdotuksen voimaantulosäännöksen 13 momentin mukaan niissä tapauksissa, joissa tuomioistuimessa on vireillä asumus- tai avioero lain voimaan tullessa ja ero tuomitaan aikaisemman lain säännöksiä soveltaen, tulisivat tällaisen avio- tai asumuseron perusteella suoritettavassa osituksessa sovellettavaksi uuden lain säännökset.

Erivapaus

Erivapaudella tarkoitetaan yksittäistapauksellisen poikkeuksen myöntämistä laintasoisesta säännöksestä. Lakiehdotuksen 4, 8 ja 9 §:ssä on säännöksiä, joiden nojalla oikeusministeriö voi samoihin pykäliin sisältyvistä pääsäännöistä poiketen antaa luvan avioliiton solmimiseen. Nämä lakiehdotuksen kohdat merkitsevät erivapausvalan sääntelyä selostetun erivapauden tunnusmerkin kannalta.

Erivapaudelle on perustuslakivaliokunnan käsityksen mukaan ominaista myös se, että poikkeuksen myöntämistä pääsäännöstä ei ole laissa lainkaan sidottu edellytyksiin eikä edes väljemin muotoiltuihin seikkoihin, jotka olisi päätöstä tehtäessä otettava huomioon. Erivapauden myöntäminen on siten korostetusti asianomaisen päätöksentekijän harkinnan varassa. Erivapauden tunnusmerkkinä on pidettävä sitäkin, että päätös poikkeuksen myöntämisestä tai myöntämättä jättämisestä on sillä tavoin lopullinen toimi, ettei

säännönmukainen muutoksenhaku tavanomaisessa merkityksessä tule asianomaisen päätöksen osalta kysymykseen.

Lakiehdotuksen 4 ja 9 §:ssä ei säädetä mistään edellytyksistä tai muistakaan seikoista, jotka rajoittaisivat oikeusministeriön harkintavaltaa lupaa myönnettäessä. Nämä säännökset merkitsevät näin ollen erivapautta koskevan tämän tunnusmerkin osalta erivapausvallan sääntelemistä. Sen sijaan 8 §:n mukaan oikeusministeriö voi myöntää luvan avioliittoon vain "erittäin painavista syistä". Kun päätöksentekoa sitoo tämä edellytys, ei kysymys perustuslakivaliokunnan mielestä ole erivapausvallan sääntelystä.

Arvioitaessa lakiehdotuksen 4 ja 9 §:n osalta muutoksenhakumahdollisuutta koskevan erivapauden tunnusmerkin merkitystä huomiota on kiinnitettävä muutoksenhausta hallintoasioissa annetun lain (150/50) 4 §:n 1 momenttiin. Sen mukaan valtioneuvoston ja ministeriön päätökseen saa hakea muutosta valittamalla vain niin sanotulla laillisuusperusteella. Koska 4 ja 9 §:ään perustuva ministeriön toimivalta on vapaaharkintaista, ei säännönmukaisella muutoksenhaulla tavanomaisessa mielessä ole merkitystä, vaan ministeriön päätös on asiallisesti ottaen lopullinen toimi. Lakiehdotuksen 4 ja 9 § tarkoittavat näin ollen erivapausvallan sääntelyä tämänkin erivapauden tunnusmerkin kannalta.

Hallitusmuodon 29 §:n 2 momentin mukaan tasavallan presidentillä on oikeus suoda vapautusta lain säännöksistä niissä tapauksissa, joissa oikeus sellaisen erivapauden antamiseen on laissa myönnetty. Tätä perustuslain säännöstä on tulkittu siten, että jos tavallinen laki antaa mahdollisuuden myöntää erivapaus, on tämä valta uskottava tasavallan presidentille.

Edellä esitetyn nojalla perustuslakivaliokunta katsoo, että kun lakiehdotuksen 4 ja 9 § merkitsevät hallitusmuodon 29 §:n 2 momentissa tarkoitetun erivapausvallan uskomista tasavallan presidentin asemesta oikeusministeriölle, on lakiehdotus näiden pykälien johdosta käsiteltävä perustuslainsäätämisyjärjestyksessä. Lakiehdotuksen 8 § ei sen sijaan koske hallitusmuodon tarkoittamaa erivapausvaltaa, joten lakiehdotus voidaan tämän säännöksen estämättä käsitellä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä.

Osituksen sovittelu

Hallitusmuodon 6 §:ssä säädetään omaisuuden perustuslain suojasta. Omaisuudella tarkoitetaan varallisuusoikeudellisia etuja, joihin laajimpana

kuuluu omistusoikeus. Se käsittää periaatteessa kaikki ne oikeudet, jotka eivät kuulu jollekin muulle kuin omistajalle tai eivät ole omistusoikeudesta erotetut.

Omistusoikeus merkitsee omistajan hallintaoikeutta, joka oikeuttaa omistajan muun muassa käyttämään omaisuutta ja nauttimaan sen tuoton. Omistusoikeus tarkoittaa myös omistajan määräysvaltaa, joka merkitsee muun muassa valtaa luovuttaa, pantata ja testamentata omaisuus sekä perustaa siihen rajoitettuja esineoikeuksia.

Suomen kansalainen on hallitusmuodon 6 §:n mukaan suojattu omaisuuden ottamiselta sekä sellaisilta omaisuuden käyttörajoituksilta, jotka estävät tai rajoittavat omaisuuden normaalia, kohtuullista ja järkevää käyttöä.

Lakiehdotuksen 103 a § tekee mahdolliseksi sovittelua ositusta pykälän 1 momentissa tarkemmin säädettävillä edellytyksillä. Lakiehdotuksen voimaantulosäännöksestä ilmenee, että lakia on tarkoitettu soveltaa myös ennen lain voimaantuloa solmittuihin avioliittoihin. Voimaantulosäännöksen 13 momentin mukaan kuitenkin sovelletaan aikaisempaa lakia, jos ositusperuste on tapahtunut ennen lain voimaantuloa eli jos avioliitto on purkautunut puolison kuoleman johdosta tai purettu tuomioistuimen päätöksellä taikka puoliso tuomittu asumuseroon ennen lain voimaantuloa.

Perustuslakivaliokunta toteaa, että osituksen sovittelu tulee kysymykseen vain poikkeustapauksessa kohtuuttoman lopputuloksen välttämiseksi. Sovittelua koskevat periaatteet on lausuttu hallituksen esityksessä epämääräisesti. Koko ehdotetun sovittelujärjestelmän epämääräisyyttä korostaa myös se, että lakiehdotuksessa esitetty sovittelumenettely olisi varsin harkinnanvarainen lain säätämättä tarkempia ohjeita siitä, miten sovittelu tulee toteuttaa. Sovittelun suorittaisi pesänsäntä eikä esimerkiksi tuomioistuin, kuten on asianlaita oikeustoimilain 36 §:n mukaisessa oikeustoimen kohtuullistamisesta koskevassa tapauksessa.

Perustuslakivaliokunta katsoo, että osituksen sovittelun edellytyksiä 103 a §:n 1 momentissa olisi täsmennettävä.

Lakiehdotuksen 103 a §:n 2 momentin 1 ja 2 kohta

Lakiehdotuksen 103 a §:n 2 momentin 1 ja 2 kohdan perusteella omaisuuden osituksen sovittelu voi johtaa siihen, että puoliso ei saa avio-oikeuden nojalla toisen puolison omaisuutta tai

että tätä oikeutta rajoitetaan ja että tietty omaisuus on kokonaan tai osaksi sellaista, johon toisella puolisoilla ei ole avio-oikeutta.

Puolison avio-oikeudella toisen puolison omaisuuden ei avioliiton aikana katsota olevan varallisuusarvoa. Puoliso ei voi esimerkiksi luovuttaa avio-oikeuttaan eikä käyttää sitä luoton vakuutena, eikä avio-oikeutta voida käsitellä velallispuolison konkurssissa hänen varoinaan. Perustuslakivaliokunnan mielestä ei näin ollen ole estettä muuttaa avioliittolakeja ehdotuksen 103 a §:n 1 momentista sekä 2 momentin 1 ja 2 kohdasta ilmenevin tavoin, vaikka muutokset tulevat sovellettaviksi myös ennen lain voimaantuloa solmituissa avioliitoissa.

Lakiehdotuksen 103 a §:n 2 momentin 3 kohta

Perussäännökset puolisoitten aviovarallisuudesta sisältyvät avioliittolain 35 §:ään. Pääsääntönä on, että puolisoilla on avio-oikeus toisen omaisuuden. Avio-oikeus voidaan kuitenkin sulkea pois avioehtosopimuksella, lahjakirjalla tai testamentilla.

Lakiehdotus ei sinänsä muuta tätä perusasetelmaa. Lakiehdotuksen 103 a §:n 2 momentin 3 kohdan mukaan voidaan kuitenkin omaisuuden ositusta soviteltaessa määrätä, että omaisuus, johon toisella puolisoilla ei avioehtosopimuksen taikka lahjakirjan tai testamentin nojalla ole avio-oikeutta, on osituksessa kokonaan tai osaksi sellaista, johon toisella puolisoilla on avio-oikeus. Ehdotus merkitsee omistajan käyttövapauden rajoittamista siinä mielessä, että omaisuus saattaa ositusta soviteltaessa joutua toiselle puolisolalle sen vastaisesti, mitä avioehdossa, lahjakirjassa tai testamentissa on määrätty.

Selostettua tilannetta valtiosääntöoikeudellisesti arvioitaessa on erotettava toisistaan sovittelusäännösten soveltaminen yhtäältä lain voimaantulon jälkeen ja toisaalta ennen lain voimaantuloa tehtyihin avioehtosopimuksiin, lahjakirjoihin ja testamentteihin.

Lain voimaantulon jälkeen tehtävät avioehtosopimukset, lahjakirjat ja testamentit

Perustuslakivaliokunta on vakiintuneesti katsonut sopimusoikeuden sääntelyn kuuluvan sinänsä tavallisen lainsäädännön alaan. Tavallisella lailla voidaan säätää oikeustoimien tyypeistä, tekemettelyistä, sallituista ja kielletyistä ehdoista sekä tulkintaa koskevista kysymyksistä. Perustuslakiva-

liokunnan käsityksen mukaan tavallisella lailla voidaan säätää myös ehdotuksen sovittelusäännökset koskemaan lain voimaantulon jälkeen tehtäviä avioehtosopimuksia.

Sovittelusäännösten soveltamisesta lain voimaantulon jälkeen tehtäviin lahjakirjoihin ja testamentteihin voidaan perustuslakivaliokunnan käsityksen mukaan valtiosääntöoikeudellisesti tarkasteltuna säätää tavallisessa lainsäätämisyksessä. Lakiehdotus ei tässä mielessä tarkasteltuna loukkaa omistajan oikeutta omaisuutensa normaaliin, kohtuulliseen ja järkevään käyttöön, koska kysymys on laissa säädettävien edellytysten tapahtuvasta sovittelusta, jonka tarkoituksena on estää osituksen lopputuloksen kohtuuttomuus.

Lisäksi perustuslakivaliokunta on tässä yhteydessä katsonut aiheelliseksi harkita sitä, voidaan-ko osituksen yhteydessä lahjoihin ja testamenttiin liitettyjen ehtojen sovittelua yleensä siviilioikeudellisesti ja suomalaista oikeusjärjestelmää ajatellen pitää tarkoituksenmukaisena. Ehdotus on vieras maamme perintöoikeusjärjestelmälle muodostaessaan asiallisen poikkeuksen siitä vahvasta pääperiaatteesta, että omistajalla on oikeus lahjoittaa ja testamentata omaisuuttaan ja että lahjoituksen ja testamentin sisältöä tulee tulkita lahjoittajan ja testamentin tekijän tahdon mukaan. Perustuslakivaliokunta katsoo, että lakisysteemaattisesti olisi epäasianmukaista muuttaa testamenttioikeuden ja lahjoitus-oikeuden keskeisiin perusteisiin luettavia seikkoja ehdotetulla tavalla avioliittolain säännöksillä. Näin ollen lakiehdotuksen 103 a §:n 2 momentin 3 kohtaa ei voida pitää perusteltuna eikä tarkoituksenmukaisena.

Ennen lain voimaantuloa tehdyt avioehtosopimukset

Lakiehdotuksen tarkoituksena on saattaa osituksen sovittelusäännökset koskemaan myös ennen lain voimaantuloa tehtyjä avioehtosopimuksia, jos ositusperuste osuu lain voimaantulon jälkeen. Voimassa oleviin yksityisoikeudellisiin ja varallisuusarvoisiin oikeustoimiin ja niiden ehtoihin puuttumista koskeva pääsääntö ilmenee perustuslakivaliokunnan useista lausunnoista, joiden mukaan meillä vallitsevaksi tunnustetun oikeusperiaatteen mukaan uusi laki ei saa muuttaa tai järkyttää sitä ennen voimassa olleen lain pohjalla syntyneitä oikeussuhteita. Valiokunnan kannanottojen mukaan tätä oikeusperiaatetta ei toisaalta voida tulkita niin ahtaasti, ettei se sallisi tavallisen lain säätämisyksessä taannehtivallakin säännöksillä selvittää ja täydentää voimassa

olevia oikeussuhteita, ellei siten aineelliseen oikeuteen tuoda mitään oleellisesti uutta. Noudatetun käytännön perusteella on selvää, että laillisesti tehtyjen oikeustoimien sisältöön voidaan vain rajoitetusti puuttua tavallisilla laeilla taannehtivasti.

Perustuslakivaliokunta on eräissä yhteyksissä (PeVL 10/1973 vp. ja PeVL 3/1982 vp.) todennut, että kohtuuttoman tai hyvän tavan vastaisen sopimusehdon nojalla kertyvälle varallisuudelle ei voida myöntää sitä oikeussuojaa, jota voimassa olevan oikeusjärjestyksen mukaisella tavalla kertynyt varallisuus nauttii. Tämän mukaisesti valiokunta katsoi mahdolliseksi säätää tavallisella lailla, että maanvuokrasopimuksessa olevat hyvän tavan vastaiset tai kohtuuttomat sopimus- tai maksuehdot voitiin jättää huomioon ottamatta tai niitä sovitella ja että oikeustoimien kohtuuttomia ehtoja voitiin yleisesti sovitella.

Edellä selostetun periaatteen mukaisesti perustuslakivaliokunta katsoo, että osittelen sovittelusäännökset voidaan taannehtivastikin ulottaa avioehtosopimukseen, koska uusien säännösten tarkoituksena on estää osituksen lopputuloksen kohtuuttomuus. Tähän kannanottoon päätyessään valiokunta on katsonut, että kohtuuttomien vaikutusten estämisellä on keskeinen merkitys myös puolisoitten taloudellista asemaa säänneltäessä ja että näin ollen tavallisella lailla voidaan oikeuttaa sovitteluun puolisoitten ennen lain voimaantuloakin keskenään tekemiä avioehtosopimuksia, vaikkakaan avioehtosopimus ei rakennu suorituksen ja vastasuorituksen periaatteelle.

Ennen lain voimaantuloa tehdyt lahjakirjat ja testamentit

Osituksen sovittelusäännökset on tarkoitus ulottaa koskemaan myös ennen lain voimaantuloa tehtyjä testamentteja sekä täytettyjä lahjoja ja antajaansa sitovia lahjanlupauksia, jos ositusperuste osuu lain voimaantulon jälkeen. Arvioitaessa valtiosääntöoikeudelliselta kannalta sovittelusäännösten taannehtivaa soveltamista tältä osin on valiokunnan mielestä keskeinen seikka se, että lahjakirjat ja testamentit ovat luonteeltaan yksipuolisia oikeustoimia. Lisäksi tällaisen oikeustoimen tekijä on ulkopuolinen niihin aviopuolisoihin nähden, joiden välisiä varallisuussuhteita kohtuullistaminen koskee. Koska omaisuuden perustuslain suojan kannalta lähtökohtana on lahjoittajan ja testamentin tekijän määräysvallan suojaaminen ja se, että laillisesti tehtyjen oikeus-

toimien sisältöön voidaan vain rajoitetusti puuttua tavallisella lailla taannehtivasti, edellyttää lakiehdotuksen osituksen sovittelusäännösten soveltaminen myös ennen lain voimaantuloa tehtyihin lahjakirjoihin ja testamentteihin lain säätämistä perustuslainsäätämisyjärjestyksessä.

Erottelen sovittelu

Lakiehdotuksen 107 §:n mukaan on omaisuuden erottelussa soveltuville osin noudatettava muun muassa, mitä 103 a §:ssä säädetään osituksen sovittelusta. Valiokunnan käsityksen mukaan omaisuuden erottelen sovitteluun on säätämisyjärjestysarvioinnin osalta noudatettava samoja periaatteita kuin osituksen sovitteluun.

Esityksen perusteluista ilmenee, että myös omaisuuden erottelua soviteltaessa voidaan määrätä toisella puolisoilla olevan avio-oikeus sellaiseen omaisuuteen, johon nähden avio-oikeus on suljettu pois ennen lain voimaantuloa tehdyllä lahjoituksella tai testamentilla. Perustuslakivaliokunta katsoo, että lakiehdotus on myös tältä osin käsiteltävä perustuslainsäätämisyjärjestyksessä.

Muita seikkoja

Lakiehdotuksen 18 §:n perusteluista valiokunta kiinnittää huomiota mainintaan, jonka mukaan vastaavaa rangaistussäännöstä ei ole, jos vihkimisen on toimitannut vihkimisoikeuden omaavan muun uskonnollisen yhdyskunnan vihkijä. Koska tämä lausuma voidaan ymmärtää eri tavoin, valiokunta toteaa, että tällaista vihkijää on pidettävä virkamiehenä rikoslain 2 luvun 12 §:n mielessä, jolloin hänen rangaistusvastuunsaakin määräytyy rikoslain 40 luvun mukaan.

Lakiehdotuksen 107 a §:n mukaan kummallakaan puolisoilla ei ole avio-oikeutta toistensa omaisuuteen osituksen tultua toimitetuksi, ellei sen jälkeen avioehtosopimuksella toisin määrätä. Avioliiton aikana omaisuuden ositus toimitetaan 85 §:n nojalla puolison vaatimuksesta. Koska osituksen toimittamisella on 107 a §:n perusteella edellä mainittu oikeusvaikutus, johtaa sääntely siihen, että puoliso vaatimalla osituksen toimittamista saa yksipuolisesti poistetuksi toisen puolison avio-oikeuden. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, missä määrin tällainen sääntely soveltuu yhteen sen pääsäännön kanssa, että avio-oikeus voidaan sulkea pois vain puolisoitten kesken tehdyllä avioehtosopimuksella.

Edellä esitettyyn viitaten perustuslakivaliokunta, jolla ei ole muuta huomautettavaa asian johdosta, kunnioittaen lausuntonaan esittää,

että hallituksen esitykseen sisältyvä lakiehdotus on käsiteltävä valtiopäiväjärjestyksen 67 §:ssä säädetyllä tavalla.

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Zyskowitz, jäsenet Aaltio, Anttila, Hämäläinen (osittain), Jans-

son, Kärhä, J. Mikkola, Muroma, Nieminen, Peltola ja Skinnari sekä varajäsenet Kettunen ja E. Laine (osittain).

Eriäviä mielipiteitä

I

Hallituksen esitystä perustuslakivaliokunnassa käsiteltäessä perhe- ja perintöoikeuden asiantuntijat ovat esittäneet erittäin painavia kannanottoja avioehtosopimuksen erityisluonteesta verrattuna yleisesti oikeustoimilain (228/29) tarkoitamiin sopimuksiin. Sen tähden ei myöskään voida avioehtosopimuksen sovittelua koskevia avioliittolain säännöksiä käsitellä samalla tavoin kuin aikanaan on käsitelty oikeustoimilaissa olevat oikeustoimen kohtuullistamista koskevat säännökset.

Valiokunnan lausunnossa olisi tullut todeta, että avioehtosopimus poikkeaa esillä olleista oikeustoimista sikäli, että avioehtosopimus ei pohjaudu sellaiseen suoritukseen ja vastasuoritukseen, joiden mahdollinen epäsuhta oikeuttaisi taannehtivasti kohtuullistuttamaan sopimusta. Tämä ero on käsityksemme mukaan valtiosääntöoikeudellisesti oleellinen. Korostaen laillisesti tehtyjen avioehtosopimusten suojaa perustuslakivaliokunnan olisi tullut katsoa, että lakiehdotuksen osituksen sovittelusäännösten soveltaminen myös ennen lain voimaantuloa tehtyihin avioehtosopimuksiin edellyttää lain säätämistä perustuslainsäätämisyksessä.

Perustuslakivaliokunnan olisi tullut lausunnossaan myös todeta, että avioliittolain 107 §:n säännökset ovat tähän asti merkinneet mahdollisuutta omaisuuden erotteluun silloin, kun puolisojen välillä ei ole ollut aviovarallisuusyhteyttä.

Säännöksen tarkoituksena on ollut helpottaa omistussuhteiden selvitystä. Lakiehdotuksessa 107 § saisi uuden, aineellisen sisällön, jonka nojalla puolisojen omaisuuden erottelussa voitaisiin lakiehdotuksen 103 a §:n nojalla puuttua vapaaharkintaisesti puolisojen omistusoikeuteen saattamalla aviovarallisuusjärjestelmä jälkikäteksi voimaan avioliiton päättyessä. Lakiehdotuksessa on tältä osin haluttu varsin selvästi sivuuttaa sopijaosapuolten täysin laillisesti tekemä sopimus ja saattaa tällä tavalla mahdolliseksi avioliiton päättymisen varallisuusoikeudellisten seuraamusten ennakoitavuus. Kun oikeus vaatia erottelua ulotetaan myös kaikkiin perillisiin, ei ole enää kyse edes sopijapuolten keskeisestä avioehdon sovittelusta, vaan kolmannen tahon mahdollisuudesta vaatia sovittelua.

Edellä olevan lisäksi perustuslakivaliokunnan olisi lausunnossaan tullut sanoa, että valiokunta on useassa eri yhteydessä todennut, että laillisesti tehty, hyvän tavan mukainen sopimus nauttii perustuslain taannehtivuussuojaa. Näin ollen lakiehdotuksen 107 §:n taannehtiva soveltaminen on mahdollista säätää vain perustuslainsäätämisyksessä. Kun lisäksi kysymys on myös puolison omaisuuden suojaamisesta hallitusmuodon 6 §:n säännösten tarkoittamassa mielessä, perustuslakivaliokunnan olisi tullut päätyä siihen, että lakiehdotuksen 107 § tulee säätää valtiopäiväjärjestyksen 67 §:n määräämässä järjestyksessä.

Helsingissä 17 päivänä joulukuuta 1986

Impi Muroma

Sirkka-Liisa Anttila

II

Perustuslakivaliokunta on uhrannut kohtuuttomasti aikaa avioliittolakiesityksen osituksen sovittelusäännöksiin. Perustuslain omaisuudensuoja ei voi merkitä sitä, että avioliitossa sallittaisiin kohtuuttomat omaisuudenjaon periaatteet. Valiokunta onkin hyväksynyt osituksen sovittelun avioehtoien osalta. Ennen lain voimaantuloa tehdyllä testamentilla tai lahjakirjalla saadun omaisuuden osalta valiokunnan enemmistö pitää kuitenkin hyväksyttävänä sitä, että toinen aviopuoliso voidaan jättää osattomaksi sellaisesta omaisuudesta, jota lahjan tai perinnön antaja ei ole tahtonut hänelle siirtää, vaikka tämä johtaisi

aviopuolisoiden osituksen ilmeiseen kohtuuttomuuteen.

Meidän mielestämme kohtuullisuuteen perustuva laki ei voi olla perustuslain vastainen ja siksi avioliittolaki voidaan säätää valtiopäiväjärjestyksen 66 §:n mukaisessa järjestyksessä.

Avioliittolakiehdotuksen 4, 8 ja 9 §:n mukainen erivapausvallan uskomisen oikeusministeriölle tasavallan presidentin asemesta ei merkitse niin merkittävää poikkeusta hallitusmuodon 29 §:n 2 momentista, että laki tästäkään syystä pitäisi säätää vaikeutetussa säätämisyjärjestyksessä.

Helsingissä 17 päivänä joulukuuta 1986

Kati Peltola

Ensio Laine